

Fagbrev på jobb

Fagbrev på jobb er en ordning for voksne som er i et arbeidsforhold. Voksne får her mulighet til å få fag- eller svennebrev på grunnlag av allsidig praksis, realkompetansevurdering og opplæring kombinert med veiledet praksis i vanlig arbeid.

ARTIKKEL | SIST ENDRET: 19.06.2023

Ordningen stiller samme krav til kompetanse i faget, og til gjennomføring av eksamener og fag- og svenneprøven, som for lærlinger og praksiskandidater. Ordningen gjelder i utgangspunktet for alle lærefag.

Hvem kan benytte seg av ordningen?

Målgruppen er voksne i arbeidslivet som har fullført grunnskolen eller tilsvarende opplæring. Det er ingen aldersbegrensning, personer under 25 år kan også inngå kontrakt om fagbrev på jobb. En voksen som ønsker å ta fagbrev på jobb må ta kontakt med fylkeskommunen for å høre om de kan tilby fagbrev på jobb. Et vilkår for å ta i bruk denne ordningen er at den voksne er i et arbeidsforhold. Fagbrev på jobb forutsetter et samarbeid mellom arbeidsgiver, den ansatte og fylkeskommunen. Fylkeskommunen har ikke en plikt til å tilby fagbrev på jobb. Selv de med rett til videregående opplæring kan ikke kreve at retten oppfylles gjennom fagbrev på jobb. Dette er ikke en søkbar ordning.

Hvor finnes bestemmelsene om ordningen?

Fagbrev på jobb er regulert i opplæringsloven kapittel 4 om videregående opplæring i bedrift. Kandidat for fagbrev på jobb er innarbeidet i de fleste bestemmelsene i kapittel 4. Det betyr at mange av de samme rettighetene og pliktene som gjelder for lærlinger, praksisbrevkandidater og lære kandidater også gjelder for kandidat for fagbrev på jobb. Det betyr blant annet at bedriften som skal gi opplæring, må være en godkjent lærebedrift.

I opplæringsloven § 4-1 står det: «Kandidat for fagbrev på jobb er etter denne lova den som har skrivne ein kontrakt om opplæring på grunnlag av allsidig praksis og realkompetanse med sikte på fag- eller sveineprøve».

Kontrakt om fagbrev på jobb

Det skal opprettes en skriftlig kontrakt mellom kandidaten og bedriften der kandidaten jobber før opplæringen starter. For å bli gyldig må kontrakten godkjennes av fylkeskommunen. Kandidaten har rett til opplæring i samsvar med kontrakten. Videre har kandidaten rett til vurdering etter forskrift til opplæringsloven (forskriften) kapittel 3.

Det er mulig å bruke standardkontrakten som brukes for lærlinger, praksisbrevkandidater og lærekandidater.

Samlet krav til praksis før fag- eller svenneprøve for kandidater for fagbrev på jobb

Forskriften § 3-53 fastsetter at kandidater for fagbrev på jobb kan gå opp til fag- og svenneprøven på bakgrunn av allsidig praksis og opplæring. Begrepet «allsidig praksis» henviser til det aktuelle lærefaget (vg3-læreplanen). Det er det samme som gjelder for praksiskandidater. Det gjelder et minimumskrav om et års allsidig praksis i faget i fulltidsstilling for å tegne lærekontrakt. For kandidater som ikke har hatt fulltidsstilling, må praksisen regnes om til 100 prosent stilling. En 80 prosent stilling kan godkjennes som fulltidsstilling.

Samlet krav til praksistid og opplæring skal ta utgangspunkt i lengden på lærefaget (2+2), og det er fylkeskommunen som har ansvaret for å godkjenne praksisen. Som en sikkerhetsventil er det i bestemmelsen nedfelt et krav om en minstetid på ett års kontraktstid.

Når kandidaten tegner kontrakt, skal det gjøres fradrag for det året med praksis som kreves i forkant av kontraktsinngåelsen, for godkjent praksis utover dette året, og eventuell realkompetanse. Det er fylkeskommunen som er ansvarlig for å gjøre en realkompetansevurdering av kandidaten. En realkompetansevurdering vil kartlegge hvilke kompetansemål kandidaten trenger opplæring i, og hvor lang tid kandidaten trenger på opplæringen. Det er de gjenværende kompetansemålene i læreplanen for lærefaget som utgjør den personlige opplæringsplanen til kandidaten, og det er denne som fastsetter hva kandidaten har rett til av opplæring og veiledning etter kontrakten.

Det er ikke fastsatt et minstekrav til stillingsbrøk.

Arbeidsmiljøloven og stillingsvern

Kandidaten for fagbrev på jobb er omfattet av arbeidsmiljøloven når det gjelder arbeidsmiljø, arbeidstid og

stillingsvern. I motsetning til lærlinger og lærekandidater som er gitt et sterkere stillingsvern etter opplæringsloven enn det som følger av arbeidsmiljøloven, følger kandidat for fagbrev på jobb de vanlige bestemmelsene om stillingsvern etter arbeidsmiljøloven. Dette fordi lærekontrakten er det primære for lærlingen og lærekandidaten. Dersom lærekontrakten heves etter opplæringsloven faller arbeidskontrakten bort. Dette gjelder ikke kandidater for fagbrev på jobb. For kandidater for fagbrev på jobb er arbeidskontrakten det primære. Hvis den faller bort (jf. bestemmelsen om opphør av arbeidsforhold i kap. 15 i arbeidsmiljøloven) faller kontrakten om fagbrev på jobb også bort. Selv om arbeidsforholdet ikke opphører, kan kontrakten om fagbrev på jobb likevel heves etter § 4-6 andre og tredje ledd. Dette får ingen konsekvenser for arbeidskontrakten. Det betyr blant annet at kontrakten kan heves dersom begge partene er enige om det.

PP-tjenesten og spesialundervisning

Kandidater for fagbrev på jobb har ikke rett til tjenester fra PP-tjenesten eller spesialundervisning.

Fritak for fellesfagene

Kandidater for fagbrev på jobb trenger ikke å ha bestått fellesfagene (norsk, engelsk, matematikk, naturfag, samfunnsfag og historie) for å få utstedt fag- eller svennebrev.

Dokumentasjon

Kandidater for fagbrev på jobb trenger ikke å ha bestått fellesfagene for å få fag- eller svennebrev. Kandidater som har bestått fagprøven og skriftlig eksamen, får i tillegg til fag- eller svennebrev et kompetansebevis som dokumenterer dette.

Kandidater for fagbrev på jobb kan få vitnemål med yrkeskompetanse dersom de i tillegg kan dokumentere at de har bestått fellesfagene i de yrkesfaglige utdanningsprogrammene.

Skriftlig eksamen for kandidater for fagbrev på jobb

Kandidater for fagbrev på jobb må ha bestått en egen eksamen laget ut fra læreplanen i vg3 for lærefaget før de melder seg opp til fag- eller svenneprøven. Dette er regulert i læreplanen for faget. Eksamenen skal prøve om kandidaten har oppnådd kompetansemålene som er fastsatt i læreplanen i det faget som kandidaten tar sikte på å ta fag- eller svennebrev i. Eksamenen er 5 timer skriftlig uten forberedelsesdel.

Det er ikke mulig å få godkjent denne eksamenen gjennom en realkompetansevurdering.

Særskilt eksamen for noen lærefag

I noen lærefag kreves det en særskilt eksamen. Dette er fastsatt i læreplanen for faget (vg3). Det gjelder elektriker, energimontør, energioperatør, heismontør, signalmontør, telekommunikasjonsmontør, dataelektroniker, automatiker, anleggsmaskinmekaniker og børsemaker. Kandidater i disse fagene avlegger denne eksamenen (særskilt eksamen) i tillegg til en eksamen på vg2-nivå. Eksamenen er som hovedregel på 5 timer med en forberedelsesdag. Det er imidlertid unntak fra dette for dataelektroniker og signalmontører. Dataelektroniker har ikke en forberedelsesdel. Signalmontør har en 6 timers eksamen.

Gjennomføring av fag- og svenneprøven

Kandidater for fagbrev på jobb går opp til samme praktiske prøve som lærlinger. Det er lærebedriften som melder kandidaten opp til fag- eller svenneprøven slik at den blir avholdt så tett opp mot kontrakttidens utløp som mulig. Før lærebedriften melder kandidaten opp til fag- eller svenneprøven, skal de ha bestått en skriftlig eksamen som nevnt ovenfor.

Dersom kandidaten ikke består fag- eller svenneprøven, kan kandidaten innen seks måneder etter prøven melde seg til en ny prøve. Dette må kandidaten gjøre selv, men det skal ikke koste noe å gå opp til en ny prøve. Det er fylkeskommunen som har ansvaret for å gjennomføre prøven og skal dekke utgiftene arbeidsstedet (lærebedriften) har med gjennomføringen.

Særskilt tilrettelegging av fag- og svenneprøven

I følge forskriften § 3-58 skal kandidater for fagbrev på jobb med behov for særskilt tilrettelegging kunne få forholdene lagt til rette slik at de kan få vist sin kompetanse etter kompetansemålene i læreplanen for faget. Dersom en kandidat ønsker å få fag- eller svenneprøven særskilt tilrettelagt, må han eller hun sende inn en søknad til fylkeskommunen. Kandidaten må også legge ved en sakkyndig vurdering hvor kandidatens behov fremgår. Fylkeskommunen avgjør etter en konkret vurdering om kandidaten har behov for særskilt tilrettelagt fag- eller svenneprøve. Avgjørelsen til fylkeskommunen er et enkeltvedtak som kan påklages etter reglene i forvaltningsloven. Det er statsforvalteren som er klageinstans.

Kandidater for fagbrev på jobb kan også søke om særskilt tilrettelegging av teorieksamen etter forskriften § 3-29.

Klagerett

Kandidaten for fagbrev på jobb kan klage både på eksamenskarakteren og karakteren til fag- eller svenneprøven. Kandidaten har krav på en begrunnelse for karakteren, se forskriften §§ 5-1, 5-2 og 5-7.

Godskriving av praksistid

Forskriften §§ 11-8 - 11-15 gir regler om hva som kan godskrives som praksistid for kandidater for fagbrev på jobb. Dersom kandidaten ikke får godkjent hele eller deler av den fremlagte dokumentasjonen som praksis, er dette et enkeltvedtak som kan påklages i medhold av forvaltningsloven § 28.

Bakgrunn for ordningen

Regjeringen gikk i Meld. St. 16 (2015-2016) inn for å etablere en ordning med fagbrev på jobb som en alternativ vei til fag- og svennebrev, i samarbeid med partene i arbeidslivet. Fagbrev på jobb skal være en mer fleksibel vei mot fag- og svennebrev uten at kravet til kompetanse hos de som avlegger fagprøven reduseres. Fag- eller svenneprøven skal være den avsluttende vurderingen av kandidatene og de må ha bestått en sentralt gitt skriftlig eksamen som viser kompetansen i lærefaget.

Ordningsen med fagbrev på jobb ble fastsatt 01.08.2018. Stortinget har vedtatt endringer i opplæringsloven og privatskoleloven som innebærer en ny opplæringsmodell for å få fag- eller svennebrev.